

УДК 349.6:620.9:621.311.243(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-4-12>**Червінчук Андрій Васильович**

кандидат юридичних наук, старший дослідник,
завідувач науково-дослідної лабораторії
публічної безпеки громад
навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту
Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0001-7893-6632

Буга Володимир Васильович

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін
факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
НПУ
Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-0655-5256

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОВІДНОСИНИ У СФЕРІ СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ

У статті досліджуються адміністративно-правові відносини у сфері сонячної енергетики в Україні та їхній вплив на стан енергоефективності держави в умовах воєнного стану та євроінтеграційних трансформацій. Обґрунтовано актуальність розвитку сонячної енергетики як одного з ключових чинників забезпечення енергетичної безпеки та стійкості енергосистеми в умовах тривалої збройної агресії, руйнування критичної інфраструктури та необхідності зменшення залежності від викопних видів палива. Показано, що сонячна генерація, яка до 2022 року досягла близько 10 ГВт встановленої потужності, стала важливим компонентом енергетичного балансу України та визначальним елементом реалізації державної політики у сфері відновлюваних джерел енергії.

На основі аналізу законодавства України, підзаконних нормативно-правових актів, рішень НКРЕКП, судової практики Верховного Суду, міжнародно-правових документів ЄС і наукових джерел охарактеризовано нормативно-правову та інституційну основу регулювання сонячної енергетики. Виокремлено ключові напрями адміністративно-правового впливу: ліцензування діяльності з виробництва електричної енергії, регулювання «зелених» тарифів та аукціонної підтримки, встановлення особливого режиму стягнення штрафних санкцій в умовах воєнного стану, визначення правового статусу установок накопичення енергії та розподіленої генерації. Окрему увагу приділено аналізу правових наслідків постанови НКРЕКП № 332 від 25.02.2022 та рішень Верховного Суду у справах щодо застосування мораторію на штрафи, небалансів електричної енергії, інфляційних втрат і 3 % річних.

З'ясовано, що попри істотний прогрес у формуванні сучасної регуляторної бази, розвиток сонячної енергетики стримується низкою бар'єрів: регуляторною нестабільністю, складністю процедур приєднання до мережі, адміністративними затримками при реалізації податкових пільг, недостатньою визначеністю правового режиму агроvoltaїки, енергетичних кооперативів та систем накопичення енергії. Показано, що децентралізація генерації, розвиток дахових сонячних установок, енергетичних кооперативів та гібридних систем із накопиченням енергії сприяють підвищенню енергоефективності, зменшенню мережевих втрат та посиленню стійкості місцевих громад до атак на інфраструктуру.

Зроблено висновок, що адміністративно-правові відносини у сфері сонячної енергетики є визначальним інструментом реалізації стратегічних цілей України щодо збільшення частки відновлюваних джерел енергії,

© Червінчук А. В., Буга В. В., 2025

досягнення показників Національного енергетичного та кліматичного плану й адаптації до вимог права ЄС. Запропоновано перспективні напрями подальших досліджень, пов'язані з удосконаленням правового регулювання аукціонних механізмів підтримки, правового статусу енергетичних громад, кредитів на відновлювану енергію та інтеграції сонячної генерації в мережеву інфраструктуру в післявоєнний період.

Ключові слова: адміністративно-правові відносини, сонячна енергетика, енергоефективність, воєнний стан, відновлювані джерела енергії, судова практика, енергетична безпека України.

Chervinchuk A. V., Buha V. V. Administrative legal relations in the field of solar energy and their impact on energy efficiency in Ukraine

The article examines administrative legal relations in the field of solar energy in Ukraine and their impact on the country's energy efficiency under the conditions of martial law and ongoing European integration reforms. The relevance of solar energy development is substantiated as one of the key factors for ensuring energy security and resilience of the power system in the context of protracted armed aggression, destruction of critical infrastructure, and the need to reduce dependence on fossil fuels. It is shown that solar generation, which reached about 10 GW of installed capacity by 2022, has become an essential component of Ukraine's energy balance and a crucial element in the implementation of national renewable energy policy.

Based on the analysis of Ukrainian legislation, by-laws, decisions of the National Energy and Utilities Regulatory Commission (NEURC), case law of the Supreme Court, EU legal acts and policy documents, as well as scientific and analytical sources, the paper characterizes the regulatory and institutional framework governing solar energy. The main directions of administrative legal regulation are identified: licensing of electricity production, regulation of feed-in tariffs and auction-based support schemes, establishment of a special regime for the collection of penalties under martial law, and determination of the legal status of energy storage installations and distributed generation. Particular attention is paid to the legal implications of NEURC Resolution No. 332 of 25 February 2022 and Supreme Court decisions in cases related to the application of the moratorium on penalties, electricity imbalances, inflation losses and 3 % annual interest.

The study reveals that, despite substantial progress in forming a modern regulatory framework, the development of solar energy is constrained by a number of barriers: regulatory instability, complex grid connection procedures, administrative delays in the implementation of tax incentives, insufficient legal clarity regarding agrivoltaics, energy cooperatives and storage systems. It is argued that decentralization of electricity generation, the spread of rooftop solar installations, energy cooperatives and hybrid systems with storage contribute to increased energy efficiency, reduced network losses and greater resilience of local communities to infrastructure attacks.

The authors conclude that administrative legal relations in the solar energy sector are a key instrument for achieving Ukraine's strategic objectives on increasing the share of renewables, meeting the targets of the National Energy and Climate Plan and aligning domestic regulation with EU law. Promising avenues for further research are outlined, including the improvement of the legal framework for auction-based support mechanisms, the legal status of energy communities, renewable energy certificates and the integration of solar generation into grid infrastructure in the post-war period.

Key words: administrative legal relations, solar energy, energy efficiency, martial law, renewable energy sources, case law, energy security of Ukraine.

Вступ. Адміністративно-правові відносини у сфері сонячної енергетики в Україні охоплюють складну систему законодавства, підзаконних нормативних актів та адміністративної практики, що регулюють розвиток, функціонування та експлуатацію проєктів відновлюваної енергетики. Ці відносини мають вирішальне значення для підвищення енергоефективності держави, особливо в контексті тривалої воєнної агресії та загроз енергетичній безпеці.

За умов значної потужності сонячної генерації до 2022 року – близько 10 ГВт – сонячна енергетика перетворилася на один із ключових компонентів енергетичного балансу

України, що створює важливі передумови для сталого розвитку та зміцнення енергетичної незалежності в умовах геополітичної нестабільності [1]. Відповідно, ефективність правового регулювання у цій сфері безпосередньо впливає як на інвестиційну привабливість енергетичного сектору, так і на здатність держави забезпечувати надійне та безперебійне енергопостачання.

Правове поле у сфері сонячної енергетики характеризується множиною спеціальних законів, підзаконних актів і регуляторних механізмів. Ключовими органами державної влади, що наповнюють правову систему відповід-

ними нормативно-правовими актами (після Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України), є Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), та Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України (Держенергоефективності). Ці органи формують нормативно-правову базу, що має на меті стимулювання інвестицій, забезпечення дотримання регуляторних вимог і сприяння ефективному використанню відновлюваних енергетичних ресурсів. Останнім часом законодавство у сфері енергетики зазнало суттєвої трансформації, зокрема у відповідь на виклики, зумовлені запровадженням правового режиму воєнного стану, який спричинив призупинення окремих регуляторних санкцій та перегляд вимог щодо дотримання правил на ринку електричної енергії [2].

У цьому контексті особливого значення набувають спори, що виникають у зв'язку з правовим режимом використання земель для розміщення об'єктів відновлюваної енергетики, інтеграцією кредитів (сертифікатів) на відновлювану енергію та наслідками судових рішень для забезпечення виконання регуляторних приписів. Верховний Суд України відіграє ключову роль у формуванні правових прецедентів, що впливають на реалізацію прав виробників сонячної енергії та на застосування регуляторних заходів у кризових умовах [3]. Водночас розвиток судової практики прямо корелює з інвестиційною привабливістю сектора та рівнем правової визначеності для суб'єктів господарювання.

Паралельно із судовою практикою розширюється спектр законодавчих ініціатив, спрямованих на створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення умов для технологічних інновацій у сонячному секторі. Інструменти державного стимулювання – від тарифної підтримки до спеціальних програм для розподіленої генерації та систем накопичення енергії – орієнтовані на підвищення загальної енергоефективності та стійкості енергетичної системи України [4].

Оскільки Україна декларує курс на гармонізацію політики у сфері відновлюваної енергетики зі стандартами Європейського Союзу,

адміністративно-правові відносини, що регулюють сонячну енергетику, залишаються центральним інструментом реалізації політики сталого енергетичного розвитку. Поточні законодавчі реформи та тенденція до децентралізації виробництва енергії спрямовані не лише на підвищення стійкості енергетичної системи, але й на розширення можливостей місцевих громад у сфері управління енергією та її споживанням. У підсумку саме адміністративно-правові відносини у сфері сонячної енергетики є ключовим чинником переходу України до більш ефективного та безпечного енергетичного ландшафту [5].

Метою статті є комплексний аналіз адміністративно-правових відносин у сфері сонячної енергетики в Україні та з'ясування їх впливу на енергоефективність держави в умовах воєнного стану та євроінтеграційних трансформацій. Для досягнення мети вирішуються завдання: охарактеризувати нормативно-правову базу й інституційну структуру регулювання сонячної енергетики; проаналізувати вплив воєнного стану та судової практики на правові відносини у цій сфері; виявити ключові бар'єри розвитку сонячної енергетики та її роль у забезпеченні енергоефективності.

Матеріали та методи. Дослідження ґрунтується на комплексному аналізі таких груп джерел:

Нормативно-правові акти України: Закони України «Про ринок електричної енергії», «Про альтернативні джерела енергії», «Про основні засади державної кліматичної політики», Закон України «Про мінімальні запаси нафти та нафтопродуктів», підзаконні акти, включно з постановами НКРЕКП та актами, що регулюють ліцензування, функціонування ринку електричної енергії та діяльність установ накопичення енергії.

Міжнародно-правові та європейські документи: матеріали ініціативи REPowerEU та оновленої Директиви ЄС про відновлювану енергетику, а також аналітичні звіти європейських інституцій щодо підтримки українського енергетичного сектору.

Судова практика: рішення Верховного Суду України, зокрема у справі № 910/4273/22 та № 910/15990/23.

Наукові публікації, аналітичні огляди та експертні матеріали, присвячені відновлюваній енергетиці, енергетичній безпеці, ролі сонячної енергетики у воєнний період, інвестиційним бар'єрам та інноваційним моделям розвитку.

Методологічну основу дослідження становить поєднання загальнонаукових та спеціально-юридичних методів. Так, формально-юридичний метод використано для аналізу змісту законів, підзаконних актів та регуляторних рішень, з'ясування їхньої ієрархії, юридичної сили та узгодженості. Системно-структурний метод застосовано для дослідження взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері регулювання сонячної енергетики. Порівняльно-правовий метод дав змогу зіставити українське правове регулювання із положеннями права Європейського Союзу та підходами, виробленими в рамках Енергетичного Співтовариства. Метод аналізу і синтезу застосовано для узагальнення наукових поглядів, статистичних даних та практичних прикладів функціонування сонячної енергетики в Україні. Діалектичний та прогностичний методи використано для оцінки динаміки правового регулювання в умовах воєнного стану та формулювання висновків щодо впливу адміністративно-правових відносин у сфері сонячної енергетики на енергоефективність держави.

Такий підхід дозволив комплексно висвітлити адміністративно-правові засади розвитку сонячної енергетики в Україні та простежити їхній зв'язок із показниками енергоефективності й енергетичної безпеки.

Результати. Правова база, що регулює адміністративні відносини у сфері сонячної енергетики, є комплексною та багатокомпонентною. Вона охоплює широкий масив нормативно-правових актів, спрямованих на належну організацію, функціонування та вирішення спорів у секторі відновлюваної енергетики. Важливу роль у цьому відіграють положення, що визначають статус іноземних інвестицій, правовий режим землі, валютний контроль, запобігання відмиванню доходів та інші елементи економічної безпеки.

Іноземні інвестиції в проекти відновлюваної енергетики в Україні загалом допускають-

ся без істотних нормативних обмежень щодо права власності на об'єкти енергетики, однак нерезидентам, як правило, заборонено набувати земельні ділянки у власність. Через це поширеною практикою є довгострокова оренда земельних ділянок, що спрощує та часто робить більш економічно доцільним створення сонячних електростанцій як для українських, так і для іноземних інвесторів. Додатково проекти відновлюваної енергетики мають відповідати вимогам національного та міжнародного законодавства у сфері валютного контролю, протидії відмиванню коштів і фінансуванню злочинної діяльності, зокрема положенням міжнародних договорів і рекомендаціям Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF).

Правове середовище ринку сонячної енергетики формується також постановами НКРЕКП та змінами до профільних законів. До договорів, пов'язаних з виробництвом електричної енергії з відновлюваних джерел, було внесено суттєві зміни з метою їх узгодження із Законом України «Про ринок електричної енергії». Зокрема, було запроваджено механізм попередніх договорів з ДП «Енергоринок» та конкретизовано умови зміни або розірвання договірних зобов'язань, що забезпечило більш чіткий та передбачуваний режим договірних відносин у секторі.

Спори, що виникають на ринку відновлюваної енергії, врегульовуються переважно на підставі Закону України «Про ринок електричної енергії», а також відповідних процесуальних та матеріальних кодексів – Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України. Водночас важливу роль відіграє антимонопольне законодавство, яке покликане забезпечити належний рівень конкуренції в секторі відновлюваної енергетики. Нещодавні законодавчі ініціативи, включно із запровадженням «зелених» аукціонів, відображають постійні зусилля держави щодо вдосконалення регуляторного середовища для підвищення ефективності та прозорості підтримки відновлюваної енергетики.

Запровадження в Україні правового режиму воєнного стану мало суттєві наслідки для по-

рядку стягнення штрафних санкцій на ринку електричної енергії. Відповідно до Постанови НКРЕКП № 332 від 25.02.2022 «Про забезпечення стабільного функціонування ринку електричної енергії, у тому числі фінансового стану учасників ринку електричної енергії на період дії в Україні воєнного стану було призупинено нарахування та стягнення штрафів з учасників ринку, що зумовило низку дискусій щодо застосування попередніх регуляторних актів та можливості стягнення вже нарахованих, але несплачених санкцій. Верховний Суд, розглядаючи відповідні спори, підтвердив обов'язковий характер мораторію НКРЕКП на штрафи та наголосив на необхідності послідовності судової практики у вирішенні таких спорів.

В останні роки Україна зосередилася на вдосконаленні законодавчої бази з метою її адаптації до національних потреб і європейських регуляторних стандартів. Прийняття Закону України «Про мінімальні запаси нафти та нафтопродуктів» та інших нормативно-правових актів, спрямованих на оптимізацію структури власності Оператора газотранспортної системи, свідчить про системні зусилля щодо покращення регуляторного середовища в енергетичному секторі [6]. Ці зміни є важливими не лише для підвищення ефективності функціонування систем сонячної генерації, але й для забезпечення стабільного енергопостачання в умовах мінливих геополітичних обставин.

Управління сонячною енергетикою в Україні здійснюється низкою регуляторних органів, відповідальних за формування та реалізацію енергетичної політики. Провідне місце серед них займає НКРЕКП, що, зокрема, встановлює «зелені» тарифи та регулює діяльність учасників ринку електричної енергії з відновлюваних джерел [7]. Важливою інституцією є також Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України, яке забезпечує реалізацію державної політики у сфері енергоефективності, стимулює збільшення частки відновлюваної енергії в енергетичному балансі та координує відповідні програми підтримки.

Законодавчу основу інвестицій та господарської діяльності у сфері сонячної енер-

гетики насамперед становить Закон України «Про альтернативні джерела енергії». Цей закон визначає організаційно-правові засади функціонування сфери відновлюваної енергетики, компетенцію та повноваження відповідних органів державної влади. Аналітичні звіти за 2018 та 2019 роки, присвячені стану відновлюваної енергетики в Україні, деталізують ці рамки та акцентують увагу на потребі в узгодженій державній політиці й міжвідомчій взаємодії [8].

На регіональному рівні ключову роль відіграють Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, які розробляють і впроваджують регіональні плани з пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, включно з заходами щодо розвитку сонячної енергетики. Децентралізований підхід у цьому сегменті дає змогу враховувати специфіку конкретних територіальних громад, сприяє формуванню локалізованих рішень та розвитку сонячної енергетики як у міських, так і в сільських регіонах [9].

Водночас адміністративний ландшафт у сфері сонячної енергетики стикається з низкою викликів, серед яких – бюрократичні перепони, фінансові бар'єри, а також проблеми інтеграції сонячної генерації в існуючу енергетичну інфраструктуру [10]. Попри це, впровадження інноваційних рішень та ухвалення підтримуючого законодавства, зокрема Закону України «Про альтернативні джерела енергії», спрямованого на стимулювання розвитку «зеленої» енергетики, свідчать про позитивну динаміку розгортання сонячної енергетики в Україні.

Нормативно-правова база, що регулює сонячну енергетику, має вирішальне значення для досягнення національних цілей у сфері енергоефективності. Український парламент послідовно вдосконалює правове середовище для розвитку відновлюваної енергетики. Важливою складовою цих зусиль є зобов'язання різних державних органів брати участь у розробленні Національного енергетичного та кліматичного плану, який включає регіональні плани з пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до нього [11]. Такі заходи узго-

джуються з міжнародними зобов'язаннями України та необхідністю гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу.

Особливе значення для функціонування сонячної енергетики мають акти НКРЕКП щодо ліцензування діяльності з виробництва електричної енергії. Вони визначають перелік документів та вимоги до заявника для отримання ліцензії, а також встановлюють критерії дотримання регуляторних вимог у сфері відновлюваної енергетики. Водночас нормативне закріплення правового режиму установок акумулювання енергії (Energy Storage Installations – ESI) дозволяє інтегрувати їх до складу сонячних електростанцій без необхідності окремого ліцензування, що сприяє розвитку систем зберігання та гнучкого управління виробленою електроенергією [12].

Попри досягнутий прогрес, імплементація регуляторних заходів супроводжується низкою проблем. Відсутність чіткого визначення екологічних характеристик у національному законодавстві ускладнює продаж та інтеграцію кредитів на відновлювану енергію. Крім того, практична реалізація податкових пільг для проєктів відновлюваної енергетики часто наштовхується на адміністративні затримки, що знижує загальну привабливість інвестицій у сонячний сектор. Додаткову складність створюють судові рішення, зокрема рішення Верховного Суду про відхилення окремих регуляторних заходів щодо ринку електричної енергії, які підкреслюють неоднорідність і складність чинної правової бази та засвідчують необхідність послідовного підходу до забезпечення прав виробників і регулювання ринку.

З огляду на майбутній розвиток сектору уряд України декларує намір створити сприятливі умови для діяльності енергетичних кооперативів та оптимізувати процедури приєднання до мережі для проєктів сонячної енергетики. Значну роль відіграють ініціативи щодо часткового фінансування дахових сонячних установок і покращення інтеграції розподіленої генерації до Об'єднаної енергетичної системи України, що є важливими кроками до підвищення енергоефективності та поширення сталих енергетичних практик.

Розвиток сонячної енергетики в Україні має істотні наслідки для енергоефективності, особливо в умовах триваючих викликів, спричинених воєнними діями та пошкодженням критичної енергетичної інфраструктури. Інтеграція сонячної енергії не лише забезпечує відновлюване джерело електроенергії, а й підвищує загальну стійкість енергетичної системи в кризових умовах. Здатність сонячних установок підтримувати економічну активність та життєдіяльність громад під час атак на енергетичну інфраструктуру є ключовим чинником забезпечення доступу до енергії та енергетичної безпеки населення [13].

До ескалації збройного конфлікту в лютому 2022 року сектор відновлюваної енергетики України, насамперед сонячна енергетика, був одним із найбільших у Європі, із встановленою потужністю близько 10 ГВт. Станом на січень 2023 року в експлуатації перебувало близько 6,3 ГВт промислових та 1,4 ГВт побутових сонячних електростанцій. Війна суттєво вплинула на ці потужності: близько 14 % промислових сонячних станцій зазнали пошкоджень, а значна частина інфраструктури розташована на тимчасово окупованих територіях [5]. Попри це сонячна енергетика зберігає статус важливого елементу Об'єднаної енергетичної системи України, а зусилля щодо відновлення та нарощування потужностей у секторі тривають.

Одним із ключових напрямів підвищення енергоефективності є децентралізація виробництва електроенергії. Менші за масштабом, розподілені сонячні енергетичні установки виявляються менш вразливими до ракетних ударів порівняно з великими промисловими об'єктами. Така децентралізація не лише посилює енергетичну безпеку, а й оптимізує використання енергії, даючи змогу громадам самостійно забезпечувати себе електроенергією та зменшувати втрати під час транспортування на великі відстані. Важливу роль відіграють і досягнення у сфері технологій накопичення енергії – насамперед акумуляторних систем, які дають змогу максимізувати ефективність використання сонячної генерації. Гібридні сонячні системи, що поєднують традиційне постачання електроенергії з мережі, генерацію

від сонячних панелей і накопичення енергії, дозволяють домогосподарствам оптимізувати власне споживання електроенергії та забезпечувати енергопостачання під час перебоїв [14]. Такі системи підвищують економічну доцільність інвестицій у сонячну енергетику, забезпечуючи надійність постачання та сприяючи стабільності енергомережі загалом [15].

Уряд України активно працює над формуванням сприятливого правового середовища для розвитку сонячної енергетики шляхом ухвалення законодавчих актів, покликаних підтримати цей сектор. Оновлена Директива ЄС про відновлювану енергетику, що набула чинності у листопаді 2023 року, встановлює амбітні цільові показники щодо збільшення частки відновлюваних джерел у національних енергетичних балансах держав-членів та партнерів [16]. Запроваджуючи стимули для проєктів відновлюваної енергетики, законодавець прагне залучити додаткові інвестиції та прискорити технологічні інновації в секторі, що позитивно впливає на загальний рівень енергоефективності.

Важливі роз'яснення щодо застосування нормативно-правових актів України у сфері сонячної енергетики та пов'язаних із нею фінансових зобов'язань у низці своїх рішень надав Верховний Суд. Зокрема, у рішенні від 02.10.2024 у справі № 910/4273/22 Суд дійшов висновку, що постанова НКРЕКП № 332 від 25.02.2022 не може застосовуватися до правовідносин, які виникли до дати її прийняття. Це має істотні наслідки для порядку нарахування та стягнення штрафів, пов'язаних з операціями у сфері відновлюваної енергетики. Верховний Суд також зазначив, що вимоги про відшкодування інфляційних втрат та 3 % річних за прострочену заборгованість є обґрунтованими й не підпадають під дію мораторію, встановленого постановою НКРЕКП № 332, що свідчить про ширше визнання прав виробників в умовах регуляторних змін і посилення їхнього захисту від несправедливих фінансових санкцій.

Показовою у цьому контексті є справа № 910/15990/23, у якій ТОВ «Санвін 13» оскаржувало акти приймання-передачі, пов'язані з відшкодуванням витрат на неба-

ланси електричної енергії за період з лютого по вересень 2022 року. У рішенні Верховного Суду від 20.11.2024 у цій справі наголошено на необхідності дотримання погоджених формул розрахунку та сформовано важливий прецедент щодо зобов'язань ДП «Гарантований покупець» із перерахунку заборгованості перед виробниками сонячної енергії [17]. Водночас ця справа виявила розбіжності у судовій практиці: у низці проваджень суди ставали на бік виробників сонячної енергії, тоді як в інших – відмовляли у задоволенні їхніх позовів. Така непослідовність рішень підкреслює потребу в уніфікації підходів до застосування правових норм у подібних спорах з метою формування стабільного інвестиційного середовища для сонячної енергетики [18].

В останні роки зниження вартості обладнання для сонячних панелей та систем накопичення енергії зробило інвестиції в сонячну енергетику дедалі більш привабливими для різних секторів економіки – від харчової промисловості та логістики до роздрібної торгівлі та місцевих громад. Водночас у 2024 році розвиток промислових сонячних електростанцій залишався обмеженим через ризики, пов'язані з воєнними діями, нестабільність регуляторного середовища та відсутність прозорих аукціонних процедур доступу до мережі. На цьому тлі особливого інтересу набуває концепція агровольтаїки, яка передбачає поєднання сільськогосподарського використання земель із виробництвом сонячної енергії, що дає змогу підвищити ефективність землекористування. Правові рамки поступово адаптуються до цих нових моделей, сприяючи укладенню договорів купівлі-продажу електроенергії у різних сегментах ринку [19].

Міські громади стикаються з унікальними викликами та можливостями щодо інтеграції сонячних рішень: дефіцит простору стимулює застосування інноваційних підходів, таких як дахові сонячні установки та «сонячні» дороги. Натомість сільські території виграють від використання сонячної енергії як надійного джерела електропостачання там, де централізовані мережі є недостатньо розвиненими або відсутні. В обох випадках ефективний розвиток сонячної енергетики потребує узгоджених дій

державних органів, бізнесу та громадянського суспільства для подолання наявних бар'єрів і повноцінної реалізації потенціалу відновлюваної енергетики. Сукупність цих прикладів демонструє еволюцію регулювання сонячної енергетики в Україні та значний вплив законодавчих і судових рішень на зростання й сталий розвиток сектору.

Зобов'язання України щодо розширення потужностей відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) закріплені у стратегічних документах – зокрема Національному енергетичному та кліматичному плані до 2030 року та Національному плані дій з відновлюваної енергетики, які визначають амбітні цільові показники розвитку ВДЕ. До 2030 року Україна ставить за мету збільшити сумарний обсяг виробництва електроенергії з ВДЕ до 43 894 ГВт·год із суттєвим внеском сонячної та вітрової генерації, а також біоенергетики та геотермальних ресурсів. На цьому тлі законодавчі реформи орієнтуються на формування стабільного інвестиційного клімату для розробників проєктів ВДЕ, що підвищує життєздатність сонячної енергетики й інших відновлюваних джерел [20].

Сонячна енергетика посідає центральне місце в енергетичній стратегії України, особливо з огляду на необхідність посилення енергетичної незалежності в умовах триваючого конфлікту. Україна має на меті досягти рівня встановленої сонячної потужності 12,2 ГВт до 2030 року, спираючись на довоєнну базу понад 8 ГВт, при цьому прогнози вказують на потенціал зростання понад 80 ГВт. Очікуване введення близько 800 МВт нових сонячних потужностей у 2024 році свідчить про швидке розгортання цього ринку, що робить Україну одним із найбільш динамічних ринків відновлюваної енергетики у Східній Європі, зумовленим потребами енергетичної безпеки й децентралізації генерації [21]. Водночас сектор стикається з викликами інтеграції в існуючі мережі та регуляторною невизначеністю, однак розвиток технологій зберігання енергії та державна підтримка ініціатив у сфері ВДЕ поступово пом'якшують ці бар'єри.

Важливою тенденцією є розширення застосування фотоелектричних систем у сіль-

ському господарстві та комунальній сфері, що демонструє універсальність сонячної енергетики у задоволенні енергетичних потреб і підвищенні стійкості до ризиків, пов'язаних із пошкодженням інфраструктури. Запровадження таких механізмів, як URMM (Український механізм ринку відновлюваної енергії), спрямоване на стабілізацію доходів розробників сонячних проєктів та залучення інвестицій шляхом зменшення ризиків, пов'язаних із волатильністю цін на енергетичному ринку. Очікується, що ця модель сприятиме проведенню конкурентних тендерів з відбору проєктів, стимулюватиме нову хвилю інвестицій у ВДЕ та посилить довіру інвесторів. За умов активної підтримки з боку міжнародних організацій, зокрема ЄБРР та ЄС, Україна має значний потенціал для подальшого розширення сектору відновлюваної енергетики в найближчій перспективі.

Висновки. У результаті проведеного дослідження можна сформулювати такі основні висновки.

Сонячна енергетика є стратегічним напрямом підвищення енергоефективності та енергетичної безпеки України. Значний довоєнний обсяг встановлених потужностей, збереження ролі сонячної енергетики в Об'єднаній енергетичній системі України попри руйнування інфраструктури та активний розвиток розподіленої генерації свідчать про ключове значення цього сектора в умовах воєнного стану [1; 5; 11; 13].

Адміністративно-правові відносини у сфері сонячної енергетики мають комплексний і динамічний характер. Наявна нормативно-правова база – поєднання законів, підзаконних актів, рішень НКРЕКП та судової практики забезпечує можливість реалізації проєктів, проте постійні зміни, пов'язані з викликами війни та євроінтеграційним курсом, створюють певний рівень правової невизначеності для учасників ринку.

Правовий режим воєнного стану суттєво трансформував режим регулювання, зокрема щодо штрафних санкцій та фінансової відповідальності учасників ринку. Постанова НКРЕКП № 332 від 25.02.2022 та рішення Верховного Суду щодо меж її застосування

вплинули на баланс інтересів між державою та виробниками сонячної енергії, посиливши правовий захист останніх, але одночасно виявивши колізії та прогалини у правовому регулюванні.

Судова практика є важливим чинником формування правової визначеності у сфері сонячної енергетики. Рішення у справах формують прецеденти, які впливають на інвестиційну привабливість сектору та визначають підходи до тлумачення регуляторних актів.

Євроінтеграційний вектор та міжнародні ініціативи (задають довгострокові орієнтири для законодавчого розвитку. Імплементация європейських стандартів, посилення вимог до енергоефективності, впровадження нових ринкових механізмів, включаючи URMM, створюють передумови для стабіль-

ного інвестиційного клімату в сфері сонячної енергетики.

Перспективи подальших досліджень полягають у детальному аналізі впливу конкретних механізмів підтримки на структуру адміністративно-правових відносин у сфері сонячної енергетики та рівень енергоефективності; поглибленому дослідженні гармонізації українського законодавства з правом ЄС у частині доступу до мережі, гарантій походження, обігу «зелених» сертифікатів та правового статусу енергетичних громад.

Реалізація зазначених напрямів сприятиме удосконаленню адміністративно-правового регулювання сонячної енергетики в Україні, підвищенню енергоефективності та зміцненню енергетичної безпеки держави в умовах воєнних та післявоєнних викликів.

Література

1. Відроджена енергетика в Україні: питання та відповіді. Адвокати DLF. URL: <https://dlf.ua/en/renewable-energy-in-ukraine-qa> (дата звернення: 26.10.2025).
2. Piontkovsky S., Nemchenko L. Renewable energy. Ukraine. *Global sustainable buildings guide*. URL: <https://resourcehub.bakermckenzie.com/pl-pl/resources/global-sustainable-buildings/europe-middle-east-and-africa/ukraine/topics/renewable-energy> (дата звернення: 26.10.2025).
3. Про основні засади державної кліматичної політики: Закон України від 8 жовт. 2024 р. № 3991-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text> (дата звернення: 26.10.2025).
4. Орел Ю., Ричка Р. Державне управління в контексті залучення місцевих громад до поширення сонячної енергії: аналіз інноваційних моделей та викликів для України. Актуальні проблеми державного управління. 2023. № 2 (63). С. 44–55. <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2023-2-03>.
5. Долінчук С. ТОП-5 викликів для українського енергетичного сектору третьої зими. *Українська енергетика*. URL: <https://ua-energy.org/en/posts/09-12-2024-a8aff0b-9a1c-485f-bbfa-b47838ec0853> (дата звернення: 26.10.2025).
6. Chepyk R. What are the regulatory and legal frameworks related to solar energy investments in Ukraine and how do they impact investor decisions? *Good Time Invest*. URL: <https://good-time-invest.com/blog/what-are-the-regulatory-and-legal-frameworks-related-to-solar-energy-investments-in-ukraine-and-how-do-they-impact-investor-decisions> (дата звернення: 26.10.2025).
7. Савченко О. Нові можливості для відродженої енергетики в Україні. Українські юридичні фірми. Посібник для іноземних клієнтів. URL: <https://ukrainianlawfirms.com/reviews/renewable-energy/> (дата звернення: 26.10.2025).
8. Поточний стан української сонячної енергетики. Асоціація сонячної енергетики України. URL: <https://www.aseu.solar/en/about-6> (дата звернення: 26.10.2025).
9. As Ukraine's energy grid is under pressure, some communities turn to small-scale renewables. *NBC News*. URL: <https://www.nbcnews.com/science/environment/energy-grid-fire-ukraine-turn-small-scale-renewables-rcna72903> (дата звернення: 26.10.2025).
10. Juani A., Ronan J., Alam M., Carlson A. Investing in Energy Security. How Ukraine is transforming its energy system in wartime. *FP Analytics, Foreign Policy*. URL: <https://fpanalytics.foreignpolicy.com/2025/11/11/investing-energy-security-ukraine> (дата звернення: 26.10.2025).
11. War in Ukraine, three years on: Solar supports Ukraine. *SolarPower Europe*. URL: <https://www.solarpowereurope.org/news/war-in-ukraine-three-years-on-solar-supports-ukraine> (дата звернення: 26.10.2025).
12. REPowerEU. Affordable, secure and sustainable energy for Europe. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/topics/energy/repowereu_en (дата звернення: 26.10.2025).

13. Zhupanyn A. A new legal framework for investing in Ukraine's renewable energy. *Euractiv*. URL: <https://www.euractiv.com/opinion/a-new-legal-framework-for-investing-in-ukraines-renewable-energy> (дата звернення: 26.10.2025).

14. Sokolovskyi V. Energy in Ukraine: Investment Realities and Legal Regulation in 2025. *Ukrainian Law Firms. A Handbook for foreign clients*. URL: <https://ukrainianlawfirms.com/reviews/energy> (дата звернення: 26.10.2025).

15. Bennett V. EBRD, the EU and partners announce plan to boost renewables in Ukraine. European Bank for Reconstruction and Development. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/renewables-risk-mitigation-platform.html> (дата звернення: 26.10.2025).

16. Результати роботи Комітету з питань енергетики та житлово-комунальних послуг у 2023 році. Новини – Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/en/news/News/245348.html> (дата звернення: 26.10.2025).

17. Постанова КГС ВП від 20.11.2024 року у справі №910/15990/23. Протокол. Юридичний інтернет ресурс. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kgs_vp_vid_20_11_2024_roku_u_spravi_910_15990_23/?utm_source=Reshenie_v_Zakon&utm_medium=Reshenie_v_Zakon&utm_campaign=Reshenie_v_Zakon (дата звернення: 26.10.2025).

18. Семенова М.В. Правове значення рішень суду Європейського Союзу щодо застосування актів законодавства Енергетичного Співтовариства у сфері енергетики іншими країнами-учасниками та питання застосування таких рішень судами України у вирішенні відповідних спорів. *Право та інноваційне суспільство*. 2021. № 2 (17). С. 65–70. [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2021-2\(17\)-9](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2021-2(17)-9).

19. Про основні засади державної кліматичної політики: Закон України від 8 жовт. 2024 р. № 3991-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text> (дата звернення: 26.10.2025).

20. Ahamer G. Major obstacles for implementing renewable energies in Ukraine. *International Journal of Global Energy Issues*. 2021. Vol. 43, No. 5–6. P. 664–691. <https://doi.org/10.1504/IJGEI.2021.118935>.

21. До 2014 року енергетичний сектор України страждав від багатьох взаємопов'язаних проблем. Біла книга реформ 2025. Розділ 7. Реформи енергетичного сектору. URL: <https://voxukraine.org/bila-knyga-reform-2025-rozdil-7-reformy-energetychnogo-sektoru> (дата звернення: 26.10.2025).

References

1. Vidnovliuvana enerhetyka v Ukraini: pytannia ta vidpovidy. Advokaty DLF. [Renewable energy in Ukraine: questions and answers. DLF Lawyers]. Retrieved from: <https://dlf.ua/en/renewable-energy-in-ukraine-qa> (data zvernennia: 26.10.2025) [in Ukrainian].

2. Piontkovsky, S., Nemchenko, L. Renewable energy. Ukraine. Global sustainable buildings guide. Retrieved from: <https://resourcehub.bakermckenzie.com/pl-pl/resources/global-sustainable-buildings/europe-middle-east-and-africa/ukraine/topics/renewable-energy> [in English].

3. Pro osnovni zasady derzhavnoi klimatichnoi polityky [On the basic principles of state climate policy]: Zakon Ukrainy vid 8 zhovt. 2024 r. № 3991-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text> (data zvernennia: 26.10.2025) [in Ukrainian].

4. Orel, Yu., & Rychka, R. (2023). Derzhavne upravlinnia v konteksti zaluchennia mistsevykh hromad do poshyrennia soniachnoi enerhii: analiz innovatsiinykh modelei ta vyklykiv dlia Ukrainy [Public administration in the context of involving local communities in the spread of solar energy: analysis of innovative models and challenges for Ukraine]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, 2 (63), 44–55. <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2023-2-03> [in Ukrainian].

5. Dolinchuk, S. TOP-5 vyklykiv dlia ukrainskoho enerhetychnoho sektoru tretoi zymy [TOP-5 challenges for the Ukrainian energy sector in the third winter]. *Ukrainska enerhetyka*. Retrieved from: <https://ua-energy.org/en/posts/09-12-2024-a8aff0b-9a1c-485f-bbfa-b47838ec0853> (data zvernennia: 26.10.2025) [in Ukrainian].

6. Cheplyk, R. What are the regulatory and legal frameworks related to solar energy investments in Ukraine and how do they impact investor decisions? *Good Time Invest*. Retrieved from: <https://good-time-invest.com/blog/what-are-the-regulatory-and-legal-frameworks-related-to-solar-energy-investments-in-ukraine-and-how-do-they-impact-investor-decisions> [in English].

7. Savchenko, O. Novi mozhlyvosti dlia vidnovliuvanoi enerhetyky v Ukraini [New opportunities for renewable energy in Ukraine]. *Ukrainian Law Firms. A Handbook for foreign clients*. Retrieved from: <https://ukrainianlawfirms.com/reviews/renewable-energy/> (data zvernennia: 26.10.2025) [in Ukrainian].

8. Potochnyi stan ukrainskoi soniachnoi enerhetyky [Current status of Ukrainian solar energy]. *Asotsiatsiia soniachnoi enerhetyky Ukrainy*. Retrieved from: <https://www.aseu.solar/en/about-6> (data zvernennia: 26.10.2025) [in Ukrainian].

9. As Ukraine's energy grid is under pressure, some communities turn to small-scale renewables. NBC News. Retrieved from: <https://www.nbcnews.com/science/environment/energy-grid-fire-ukraine-turn-small-scale-renewables-rcna72903> [in English].
10. Juani, A., Ronan, J., Alam, M., & Carlson, A. Investing in Energy Security. How Ukraine is transforming its energy system in wartime. FP Analytics, Foreign Policy. Retrieved from: <https://fpanalytics.foreignpolicy.com/2025/11/11/investing-energy-security-ukraine> [in English].
11. War in Ukraine, three years on: Solar supports Ukraine. SolarPower Europe. Retrieved from: <https://www.solarpowereurope.org/news/war-in-ukraine-three-years-on-solar-supports-ukraine> [in English].
12. REPowerEU. Affordable, secure and sustainable energy for Europe. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/topics/energy/repowereu_en [in English].
13. Zhupanyn, A. A new legal framework for investing in Ukraine's renewable energy. Euractiv. Retrieved from: <https://www.euractiv.com/opinion/a-new-legal-framework-for-investing-in-ukraines-renewable-energy> [in English].
14. Sokolovskyi, V. (2025). Energy in Ukraine: Investment Realities and Legal Regulation in 2025. *Ukrainski yurydychni firmy. Posibnyk dlia inozemnykh kliientiv*. Retrieved from: <https://ukrainianlawfirms.com/reviews/energy> (data zvernennia: 26.10.2025) [in English].
15. Bennett V. EBRD, the EU and partners announce plan to boost renewables in Ukraine. European Bank for Reconstruction and Development. Retrieved from: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/renewables-risk-mitigation-platform.html> (data zvernennia: 26.10.2025) [in English].
16. Rezultaty roboty Komitetu z pytan enerhetyky ta zhytlovo-komunalnykh posluh u 2023 rotsi [Results of the work of the Committee on Energy and Housing and Communal Services in 2023]. *Novyny – Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from: <https://www.rada.gov.ua/en/news/News/245348.html> (data zvernennia: 26.10.2025) [in Ukrainian].
17. Postanova KHS VP vid 20.11.2024 roku u spravi №910/15990/23. Protokol. Yurydychnyi internet resurs [Resolution of the Civil Service Commission of the Republic of Crimea dated 11/20/2024 in case No. 910/15990/23. Protocol. Legal Internet Resource]. Retrieved from: https://protocol.ua/ua/postanova_kgs_vp_vid_20_11_2024_roku_u_spravi_910_15990_23/?utm_source=Reshenie_v_Zakon&utm_medium=Reshenie_v_Zakon&utm_campaign=Reshenie_v_Zakon (data zvernennia: 26.10.2025) [in Ukrainian].
18. Semenova, M.V. (2021). Pravove znachennia rishen sudu Yevropeiskoho Soiuzu shchodo zastosuvannia aktiv zakonodavstva Enerhetychnoho Spivtovarystva u sferi enerhetyky inshymy krainamy-uchasnykamy ta pytannia zastosuvannia takykh rishen sudamy Ukrainy u vyrishenni vidpovidnykh sporiv [The legal significance of the decisions of the Court of Justice of the European Union on the application of the Energy Community legislation in the field of energy by other member states and the issue of the application of such decisions by the courts of Ukraine in resolving relevant disputes]. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*, 2 (17), 65–70. [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2021-2\(17\)-9](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2021-2(17)-9) [in Ukrainian].
19. Pro osnovni zasady derzhavnoi klimatychnoi polityky [On the basic principles of state climate policy]: Zakon Ukrainy vid 8 zhovt. 2024 r. № 3991-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text> (data zvernennia: 26.10.2025) [in Ukrainian].
20. Ahamer, G. (2021). Major obstacles for implementing renewable energies in Ukraine. *International Journal of Global Energy Issues*, Vol. 43, No. 5–6, 664–691. <https://doi.org/10.1504/IJGEI.2021.118935> [in English].
21. Do 2014 roku enerhetychnyi sektor Ukrainy strazhdav vid bahatokh vzaiemopoviazanykh problem. Bila knyha reform 2025. Rozdil 7. Reformy enerhetychnoho sektoru [Until 2014, Ukraine's energy sector suffered from many interconnected problems. White Paper on Reforms 2025. Chapter 7. Energy Sector Reforms]. (2025). Retrieved from: <https://voxukraine.org/bila-knyga-reform-2025-rozdil-7-reformy-energetychnogo-sektoru> (data zvernennia: 26.10.2025) [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 03.11.2025

Дата прийняття статті: 01.12.2025

Опубліковано: 26.12.2025